E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

G’afur G’ulomning “Shum bola” asari mohiyati va strukturasi

Abdusattorov Shohjahon Jo‘rabek o‘g‘li
Toshkent davlat yuridik universiteti
Xususiy huquq fakulteti
4-bosqich talabasi

Annotatsiya: G’afur G’ulomning “Shum bola” asarini tadqiq qilish orqali asar tub mohiyatida oddiy yumor voqealar zamirida oddiy xalqning chor-nochor yashashi, Sho’ro hukumatining mustamlakachilik siyosati, Turkiston xalqining har xil qiyinchiliklarni boshdan kechirishi oddiy bir bola Qoravoyning timsolida butun xalqning savodsizligi va qashshoqlashuvi asarning tub mohiyati va strukturasi haqida chuqur mulohaza qilishga undaydi.

Kalit so’zlar: Qoravoy, Sho’ro hokimiyati, G’afur G’ulom, Shum bola, yozuvchi, qashshoqlik, sturukturasi, mohiyati, o’ziga xosligi.

Har bir asarning paydo bo’lishida uning o’z tarixi, yaratilish sabablari bor, ayrim asarlar bor zarurat tufayli yoziladi, ayrim asarlar borki mashhurlik uchun yoziladi, lekin G’afur G’ulomning “Shum bola” asari zamon ruhiyatini, mustamlaka davrining zulmlarini o’zida yaqqol aks etgan asar hisoblandi.

G'afur G'ulomning "Shum bola" asari O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida o'ziga xos o'rni bor. To‘qqiz yoshida otasidan, o‘n besh yoshida onasidan yetim qolgan Yozuvchining umri turli qiyinchiliklarda o’tadi. Avvalo Eski maktabda, so‘ngra rus-tuzem maktabida ta’lim oldi. U Oktyabr to‘ntarishidan keyingi yillarda muallimlar tayyorlov kursini bitirib, yangi usuldagi maktablarda o‘qituvchilik qildi. 1923 yildan bolalar uyida mudir va tarbiyachi, so‘ng «Kambag‘al dehqon», «Qizil O‘zbekiston», «Sharq haqiqati» gazetalari muharririyatlarida ishladi. Gazeta uning uchun dorilfunun rolini o‘tadi, xalq hayotini o‘rganish, unga faol aralashish yo‘lida muhim vosita bo‘ldi.
Uning mamlakatni himoya qilish haqidagi tantanavor she’rlari, o‘tmish sarqitlarini qoralovchi hajviyalari va xalqning kundalik ijodiy mehnatini olqishlovchi asarlaridan jamlangan «Dinamo» va «Tirik qo‘shiqlar» nomli dastlabki she’riy to‘plamlari 1931—1932 yillarda chop etildi.

"Shum bola" asari esa, uning avvalgi asarlariga nisbatan boshqacha bo'lib, uning yaratilishi va asarining strukturasida turli xil o'zgarishlar mavjud. Asarda o’sha davr insonlarining hayoti yaqqol ko’rinib turadi, Shum bolaning Onasi yolg’iz o’zi bolalarini katta qilishi, bir burda non topish qanchalik qiyinchiliklarni boshdan kechirishi, o’sha davr Ayollarining huquqlari poymol etilishi orqali o’sha davrda umuman Ona va bola huquqlarining ishlamaganiga guvoh bo’lamiz. Bozorlarda jinnilarning ko’pligi, Shum bolaning tarificha aytilgan “Otalarimizga ish topilmaganda bizga ish qayoqda deysiz” kabi iboralari Erkak kishilar o’z oilasini katta qiyinchilik ustida boqayotgani, bolalarga-ku umuman ish topilmasligini yaqqol dalili hisoblanadi. Ko’chada tilanchilarning juda ham ko’pligi shusiz ham mustamlaka ostida yashayotgan xalqning yanada qashshoqlashayotgani, turli hududlarda ocharchiliklar davom etayotgani, o’g’rilik va fisqu-fasodning avj olishi asarda yorqin bo’yoqlar bilan ifoda etilgan.

" Shum bola"ning ijodiy tuyg'ulari, shoiriy uslubi va yorqin adabiy qahramonlari bilan birgalikda, Qoravoyning tinib-tinchimagan sarguzashtlari, Yozuvchi kulguli yumor ortiga achchiq haqiqatlarni ifodalashga harakat qilgani tahsinga sazovor.

Asar davomida ko’rishimiz mumkinki, Qoravoyning Boy otaningning xizmatiga yollangani, o’zining chamasida bir oy o’n to’qqiz kun ishlab haligacha, yigirma ikki tiyin choychaqasini bosib qolib, qayerdagi sasigan, qurt yegan olmalarni bergani, o’sha davrda bir

E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

yosh bolaning mehnati shunchalik qadrsizlangani, kunda kun ora kaltaklangani, og’ir mehnatga jalb qilinganligi odatiy hol bo’lishi, voyaga yetmaganlar mehnatining himoyalanmaganligi ayanchli ahvoldir.

Asarda o'ziga xos uslub va rang-barang yoritishlar ko'rsatilgan. G'afur G'ulom ijodida ma'no va aks aniqroq ifodalangan va muharrirning mana’viy, g'amxo'rlik va ishonchga oid muqaddimalari asar tuyg'ulari bilan to'ldirilgan.

“Shum bola” nomi O'zbek adabiyoti tarixida turli xil ma'nolarga ega bo'lgan bir so'zdir. Lekin asar sifatida qabul qilingan narsa, o'zining o'ziga xosligi, ma'noli va ifodaviy qo'llanishlari bilan tanlanadi. "Shum bola" asari esa, uning avvalgi asarlariga nisbatan boshqa bo'lib, uning yaratilishi va asarining strukturasida turli xil o'zgarishlar mavjud. Misol sifatida aytishimiz mumkinki,

"Shum bola" asarida, G'afur G'ulomning shoiriy uslubi yorqin adabiy qahramonlari orqali ifoda qilinadi. Asarning bir necha badiiy qahramoni bor, ularning har biri xususiy insoniyatlarga taalluqli ekanligi, uning o'ziga xos uslubini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi.

Asarning boshqa bir xususiyati, u G'afur G'ulomning turli xil ijodiy uslublarini bir-biriga qo'shib, bir necha shoiriy turlarini jamlagan bo'lishidir. Bu, asarni ko'proq turli xil ko'rinish va uslublarda yaratish imkoniyatini beradi va asarining g'oyaviy tomoshabinlarning e'tirofi va fikr bildirish usullaridan foydalanish imkoniyatlarini oshiradi.

"Shum bola" asarida yirik qo'shiqlar ustidan yaratilgan ijodiy-ma'nviy asarlar, shoiriy qoidalarni asoslashib, turli xil ko'rinish va uslublarda yaratilgan tashabbuskor asar hisoblanadi. Bu asarning shoiriy uslubi va ijodiy ma'nosi, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida xususan G'afur G'ulomning ijodiy yutuqlari va ma'naviyatini tavsilot qiladi.

Asarda ko'rsatilgan qadrli haqiqatlar va o'zga xosliklar, ko'pincha ko'proq shoiriy yutuqlarga asoslanadi.

G'afur G'ulomning "Shum bola" asari, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida mustaqil o'zini e'tirof etgan va o'zining o'ziga xosligini qamrab olgan asar hisoblanadi. Uning ijodiy xususiyatlari, ma'nosi va shoiriy uslubi, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida muhim yeri bor va Bularning barchasi asar tuyg'ulari, ijodiy-ma'nviy turdagi asarlar va shoiriy yutuqlarning qadimiy tadqiqotlariga ta'sir etadi. "Shum bola" asarining o'ziga xosligi va uning yaratilishi bo'ylab ko'p narsalar o'rganilishi mumkin va bu, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida turli xil tadqiqotlar olib boradi.

"Shum bola" asarida ko'rsatilgan badiiy qahramonlar, ularning hayoti, insoniyatlari va muammolari, ijodiy-ma'nviy turdagi asarlar va shoiriy yutuqlar, insonning o'zining o'ziga xosligini qamrab olgan asarning ilgari fikrini aks ettiradi.

Asarning badiiy qahramonlari, insoniyatga taalluqli ekanligi, ularning hayoti va insoniy muammolari, ko'p narsalarni o'rganish, o'z vaqti va shartlari bilan kurashish kabi insoniy fazilatlarga taalluqli ekanligi bilan ajralib turadi.

Bularning barchasi "Shum bola" asarining o'ziga xosligi va uning yaratilishi bo'ylab ko'p narsalar o'rganishga va qadimiy tadqiqotlarga ko'rsatadigan e'tiroflariga ko'ra, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida muhim ahamiyatga ega.

"Shum bola" asarining o'ziga xosligi shoiriy uslub va ijodiy xususiyatlari, ma'naviyatning tarqatilishi, badiiy qahramonlar, ijodiy-ma'nviy turdagi asarlar va shoiriy yutuqlar bilan birgalikda, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida eng muhim asarlaridan biri sifatida qaralgan

E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

G'afur G'ulom "Shum bola" asarida insoniy muammolarni ifodalash, ularning yechimini izlash va o'ziga xoslikni qamrab olgan odatni izohlash orqali, shoiriy uslubni rivojlantirgan va ma'naviyatni o'rgangan. Bu asar, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida, milliy madaniyatning yuksalish davrida, O'zbek tilidagi zamonaviy adabiy uslub va an'analarni yaratishda katta ahamiyatga ega bo'lgan eng yaxshi asarlardan biri deb hisoblanadi.

"Shum bola" asari, O'zbek adabiyoti va yozuvchiligi tarixida milliy, ijodiy-ma'naviy, shoiriy yutuqlar, badiiy qahramonlar, insoniy muammolarni ifodalash, ijodiy uslub va ma'naviyatning tarqatilishi bo'yicha bir qancha tadqiqotlar olib boradi. Bularning barchasi "Shum bola" asarining o'ziga xosligi va uning yaratilishi bo'yicha umumiy tasvirlash uchun muhimdir va shu asarning milliy va jahon adabiyoti tarixidagi o'rni hamda qadimiy uslublarni o'z ichiga olganligi aniqdir.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. G’afur G’ulom, Tanlangan asarlar, Nazm va nasr
2. Naim Karimov, G’afur G’ulom, G’afur G’ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, Toshkent:. 2003-yil.
3. Nasiba Bozorova, G’afur G’ulomning badiiy mahorati, Toshkent davlat yuridik universiteti

WORDLY
KNOWLEDGE